

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis(šaka) kodas	Fakultetas	Katedra
LDK lotyniški, rusėniški, lenkiški, vokiški šaltiniai: šaltinotyra, paleografija ir šaltinių publikavimas	Istorija ir archeologija H 005	Istorijos	Senovės ir vidurinių amžių istorijos / Lietuvos istorijos institutas

Studijų būdas	Kreditų skaičius	Studijų būdas	Number of credits ECTS
paskaitos	1	konsultacijos	1
individualus	2	seminarai	3,5
	Iš viso kreditų:		7,5

Dalyko anotacija   Šiandieniniame Lietuvos istorijos moksle novatoriškus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos darbus, kuriems taikomi naujumo, originalumo, tiriamosios problemos aktualumo (Lietuvos ir tarptautinio) kriterijai, yra sunku atlikti nepasitelkiant plačios šaltinių duomenų (publikuotų ir rankraštinių) bazės, nevykdant gilių šaltiniotyrynių tyrimų. Patirtis rodo, kad bakalauro ir magistrinių studijų metu įgytų paleografijos ir šaltinotyros žinių nepakanka – visų pirma dėl itin įvairios kalbinių požiūriu LDK dokumentacijos ir raštijos, taip pat dėl netobulo svetimų kalbų mokėjimo. Tolesnio gilinimosi reikalauja ir itin „išsklaidytas“ LDK archyvų pobūdis.   Šio kurso tikslas – tolesnis šaltinotyros, paleografijos, archeografijos, archyvistikos žinių, gebėjimų ir šaltinių tyrimo įgūdžių tobulinimas bei gilinimas. Įvadinių paskaitų metu aptariamos fundamentaliosios Lietuvos istorijos šaltinių publikacijos, pateikiami duomenys apie pagrindines LDK istorijos dokumentacijos ir raštijos saugojimo vietas Lietuvoje ir kaimyninėse šalyse. Praktinių užsiėmimų metu (konsultacijos ir seminarai) analizuojami įvairių laikotarpių lotyniški, rusėniški, lenkiški, vokiški šaltiniai, tobulinamas specialybės kalbų (lenkų, rusėnų, lotynų, vokiečių) mokėjimas, stiprinami paleografiniai teksto pažinimo gebėjimai. Paskaitų dalį sudarys ir praktiniai užsiėmimai. Jų metu tekstologiškai bus nagrinėjami Jono Dlugošo, Motiejaus Strykovskio, Alberto Vijūko- Kojalavičiaus ir kitų autorių istoriografiniai kūriniai siekiant atskleisti jų komponavimo būdus ir šaltinius. Šių autorių tekstų nagrinėjimo bendra gija taps pastangos aptikti ir identifikuoti Antikos bei vėlesnių amžių istorikų veikalus, kurie pasitarndavo kaip pasakojamosios medžiagos aruodai. Medievistikos kryptį pasirinkusiam pradedančiajam mokslininkui aktualus dar neskelbtų viduramžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų šaltinių in extenso ar jų ištraukų skelbimo bendrų principų ir konkrečios technikos išmanymas ir taikymas. Siūlomame kurse bus aptariami įvairių mokslinių šaltinių publikacijų metodai, praktiškai mokoma publikavimo technikos. Tuo būdu šio kurso klausytojams sudaromos galimybės dalyvauti istorijos šaltinių publikacijų rengimo spaudoje, savo individualaus mokslinio darbo rezultatus skelbti bendrame Lietuvos istorijos instituto ir Vilniaus universiteto leidinyje „Istorijos šaltinių tyrimai“.   Doktoranto studijų eigoje įgytos žinios, sukaupti įgūdžiai ir mokėjimai vertinami pagal parašytą darbą – referatą.
Pagrindinė literatūra

- „Empfehlungen zur Edition frühneuzeitlicher Texte“ erarbeitet von der Arbeitsgemeinschaft außeruniversitärer historischer Forschungseinrichtungen // *Jahrbuch der historischen Forschung in der Bundesrepublik Deutschland*, Berichtsjahr 1980. Stuttgart, 1981, p. 85–95.
- Čapaitė, R. *Gotikinis kursyvas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto raštinėje*. Vilnius: Versus aureus, 2007.
- Frenz, Th. *Abkürzungen: die Abbreviaturen der Lateinischen Schrift von der Antike bis zur Gegenwart*, Stuttgart: A. Hiersemann, 2010.
- Frenz, Th. *Abkürzungen: die Abbreviaturen der Lateinischen Schrift von der Antike bis zur Gegenwart. Tafelband*, Stuttgart: A. Hiersemann, 2014.
- Gieysztor, A. *Historia pisma łacińskiego*. Warszawa, 1973.
- Grun, P. A. *Leseschlüssel zu unseren alten Schrift* (= Grundriß der Genealogie, t. 5). Limburg an der Lahn: C. A. Starke Verlag, 1984 (repr.).
- Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku, redaktor naukowy K. Lepszy, Wrocław, 1953.
- Jablonskis, K. *Istorija ir jos šaltiniai*, Vilnius: Mokslas, 1979, p. 219–298 (Lietuvos rusiškųjų aktų diplomatika).
- Lietuvos Metrikos leidimo ir aprašymo metodiniai nurodymai*, parengė A. Choroškevič, S. Kaštanov, ats. red. V. Pašuto ir J. Jurginis, Vilnius, 1985.
- Mir, I. M., *Probata ratio scribendi et interpungendi in scriptis Latinis*, Romae, 1990.
- Normae orthographicae et orthotypicae Latinae*, Roma, 1990
- Pietkiewicz, K. *Paleografia Ruska*, Warszawa: DiG, 2015. 612
- s. Porębski, S. *Paleografia łacińska*. Warszawa, 1997.
- Rabikauskas, P. *Diplomatica generalis (Praelectionum lineamenta)*. Romae, 1989.
- Semkowicz, W. *Paleografia łacińska*. Kraków: Universitas, 2002.
- Szymański, J. *Nauki pomocnicze historii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2001.
- Tandecki J., Kopiński, *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2014.
- Thompson, E. M. *An Introduction to Greek and Latin Paleography*. Oxford: OUP, 2002 (repr.).
- Wolff, A. *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku*, *Studia Źródłoznawcze*, t. 1. Warszawa–Poznań, 1957, p. 155–181.
- Груша, А. И., *Документальная письменность Великого Княжества Литовского (конец XIV – первая треть XVI в.)*, Минск, 2015.
- Щепкин, В. *Русская палеография*. Москва: Аспект пресс, 1999.

Konsultuojančiųjų dėstytojų vardas, pavardė	Mokslo laipsnis	Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje(šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus
Darius Antanavičius	Dr.	<i>Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 24 (1540–1544). Užrašymų knyga 24, parengė A. Dubonis, D. Antanavičius, Vilnius, 2023 (XXVI+366=392 p.) ISBN 5-420-01071-2</i> <i>Kražių kolegijos šaltiniai, saugomi Jėzaus Draugijos archyve Romoje=Fontes collegii Crosensis, qui in Archivo Romano Societatis Iesu asservantur. 2 dalis=Pars 2: 1701–1773 (Kražių kolegijos istorijos ir veiklos paminklai=Monumenta historiam et acta collegii Crosensis spectantes. 1 tomas=Tomus 1), parengė=ediderunt Ž. Nedzinskaitė, D. Antanavičius, Vilnius=Vilnae: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2022 (XX+676=700 psl.). ISBN 978-609-425-332-4</i>

Darius Antanavičius, Bazilijaus Hiacintijaus „*Panegirika Polocko sugriovimo proga*“ (*Padova, 1580*). *Mokslo studija*“, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021, 96 psl. ISBN 978-609-8183-89-4.

Bazilijus Hiacintijus iš Vilniaus, *Panegirika Polocko sugriovimo proga (1580)*, parengė Darius Antanavičius, iš lotynų kalbos vertė Darius Antanavičius, Sigitas Narbutas, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021, 132 psl. ISBN 978-609-8183-98-0

Artūras Dubonis, Darius Antanavičius, Raimonda Ragauskienė, Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, *The Lithuanian Metrica. History and Research*, Boston: Academic Studies Press, 2020, 264 psl. ISBN 9781644693100.

1695 metų Kražių rankraštis, arba Metinis retorinės meditacijos derlius = Manuscriptum Crosense anni 1695, sive Fructus horni meditationis rhetoricae, parengė = ediderunt Živilė Nedzinskaitė, Darius Antanavičius, Irena Katilienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2020, p. 820. ISBN 978-609-425-271-6.

Kražių kolegijos šaltiniai, saugomi Jėzaus Draugijos archyve Romoje, I dalis, 1608–1700 = Fontes collegii Crosensis, qui in archivo Romano Societatis Iesu asservantur, pars I, 1608–1700 (Kražių kolegijos istorijos ir veiklos paminklai=Monumenta historiam et acta collegii Crosensis spectantes. I tomas=Tomus I), parengė Živilė Nedzinskaitė ir Darius Antanavičius, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2019, p. 700, ISBN 978-609-425-227-3.

Lietuvos Metrika. Knyga Nr. 273 (1579–1580). Teismų bylų knyga 59, parengė Darius Antanavičius, Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2019, XL+320=360 psl. ISBN 978-609-8183-68-9

Vilniaus katedros bažnyčios kapitulos posėdžių protokolai XVI–XVIII a. Tomas 1 (1502–1533 m.), parengė Darius Antanavičius, Dalia Emilija Staškevičienė // *Acta capituli Vlnensis saec. XVI–XVIII. Volumen I (1502–1533)*, ediderunt Darius Argiletanus, Dalia Emilija Staškevičienė, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2018, XL+535=575 psl. ISBN 978-609-8183-39-9

Darius Baronas

Dr.

Buvusios Kražių kolegijos knygų sąrašas (1803), parengė D. Antanavičius // *Elenchus librorum veteris collegii Crosensis anno 1803 compilatus*, edidit Darius Antanavičius, Vilnius: Lietuvių literatūros institutas, 2017–2018, t. 1–2, XL+754=804 psl. ISBN 978- 609-425-227-3

Darius Baronas, Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, Gitana Zujienė, Adam Stankevič, Jūratė Kiaupienė, Gintautas Sliesoriūnas, *Valdžia, luomas, individas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. XIII–XVIII a. istorijos slinktys*: Kolektyvinė monografija, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2022, pp. 440 (autorinis tekstas: pp. 21–129). ISBN 978-609-8314-20-5.

“Italians in the Grand Duchy of Lithuania in the second half of the sixteenth century: integration through assimilation”, in: *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*, 2022, vol. 70, issue 1–2, pp. 76–99. ISSN 0021-4019. DOI [10.25162/jgo-2022-0003](https://doi.org/10.25162/jgo-2022-0003)

“The Lithuanians and the Tatars: confrontation from a safe distance and vested interests in the common ground”, in: *The Routledge Handbook of the Mongols and Central-Eastern Europe: Political, Economic, and Cultural Relations*, ed. by A. V. Maiorov, R. Hautala, London–New York: Routledge, 2021, pp. 311–320. ISBN 978-0-367-40932-6; eISBN 978-0-367-80995-9.

Vilniaus Mažesniųjų brolių konventualų memorialas (1702–1832) = Memoriale Fratrum Minorum Conventualium Vilnensium (1702–1832), parengė Darius Baronas (ser. *Studia Franciscana Lithuanica*, 8), Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2020. – p. 432. ISBN 978-609-425-302-7.

“Good faith and *Realpolitik*. Approaching the art of politics of Lithuanian rulers in the fourteenth century”, in: *Studia historica Brunensia*, 2019, vol. 66, no. 2, pp. 31–44. ISSN 1803-7429. eISSN 2336-4513. <https://doi.org/10.5817/SHB2019-2-3>

Andrej Ryčkov

Dr.

„Julijona – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo žmona ir jo vaikų motina“, in: *Lietuvos istorijos metraštis 2019/2*, Vilnius, 2019, p. 5–40. ISSN 0202-3342.

„Mažesniųjų brolių konventualų memorialo tekstas ir kontekstas: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės mirusiųjų knygos XVI–XVIII a.“, in: *Ganytojai ir broliai: Biografistikos perspektyva (= Bažnyčios istorijos studijos, t. 9)*, Vilnius: LKMA, 2018, p. 257–308 (santrauka anglų k. p. 374–375). ISSN 1392-0502.

[kartu su: Martynas Jakulis] „Vilniaus žemutinės pilies išdo archyvas ir Vilniaus sociotopografija 1566 m.“, *Lietuvos istorijos metraštis. 2023/2*, 2023, p. 63–82. ISSN 0202–3342.

[kartu su: Ernestas Vasiliauskas] „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Livonijos 1529 m. sienos aprašas“, *Istorija*, 2022, t. 127, Nr. 3, Kaunas, 2023, p. 104–131. ISSN 1392-0456 (Print) ISSN 2029-7181 (Online).

[kartu su: Laimontas Karalius] „О принадлежности списков книг и других списков имущества 1510–1511 гг. будущему канцлеру Великого княжества Литовского и виленскому воеводе Ольбрахту (Альберту) Гаштольду“, *Древняя Русь. Вопросы медиевистики*, №1 (87), 2022, с. 66–88. ISSN 2071-9574 (Print) ISSN 2071-9590 (Online).

„Ино, сынку, мне ся так не видело“. Teodoros Sapiegienės laiškas sūnui Jonukui, *Lietuvos istorijos studijos*, 2021, t. 48, p. 119–128; ISSN 1392-0448 eISSN 1648-9101.

„Registr percepty pieniądzy czasu splawu królewieckiego [1760–1761 roku]“, *Lietuvos istorijos studijos*, 2020, t. 45, p. 162–171. ISSN 1392-0448 eISSN 1648-9101.

„О практиках коммуникации в Великом княжестве Литовском в первой половине XVI в. на примере одного черновика“, *Древняя Русь. Вопросы медиевистики*, 2020, №2 (80), с. 7–25. ISSN 2071-9574 (Print) ISSN 2071-9590 (Online).

„Rusėniškų laiškų formuliaras Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ankstyvaisiais naujaisiais laikais“, *Lietuvos istorijos studijos*,

2019, t. 44, p. 31–46. ISSN 1392-0448.

„Valdovo raštininko Jono Bogdaničio Sapiegos (†1546) galios telkimas XVI a. pradžioje“, *Lietuvos istorijos metraštis*. 2019/1, 2019, p. 5–31. ISSN 0202-3342.

„«Ни на кого надеи не маю, толко на милосердного Бога да на вашу милость». Lietuvos kilmingųjų laiškai, adresuoti valdovo raštininkui Jonui Bogdaničiui Sapiegai, [1507]–[1515]“, *Lietuvos istorijos studijos*, 2018, t. 42, p. 105–128. ISSN 1392-0448.

Patvirtinta Istorijos ir archeologijos mokslo krypties Doktorantūros komiteto posėdyje
2024 m. vasario mėn. 20 d , protokolo Nr. 15600-KT-68

Doktorantūros komiteto pirmininkė prof. habil.dr. Tamara Bairašauskaitė